

Xurshida Haydarova

Toshkent Davlat Yuridik Universiteti, Xususiy huquq fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar: Nodir Ramazonov

Annotatsiya: Ushbu maqola yozuvchi va shoir G'afur G'ulom hayoti va ijodi borasida ma'lumot beradi. Shunindek, akademik shoirning asarlari va ularning bugungi kundagi ahamiyati borasidagi fikrlar bilan boyitilgan.

Kalit so'zlar: akademik shoir, she'riyat, o'zbek adabiyoti, „Yodgor“ qissasi, doston, nasr.

O'zining butun hayoti va ijodi bilan o'z xalqining minnatdorchiligiga va hurmatiga sazovor bo'lgan baxtiyor adiblardan biri zamonasining otashnafas kuychisi G'afur G'ulomdir. Darhaqiqat, G'afur G'ulomning hayot va ijod yo'li o'zbek xalqining o'sish, ravnaq topish, taraqqiyot va takonil yo'lidir. Shuning uchun ham to'la ishonch bilan ayta olamizki, shoir chindan ham o'zini o'z xalqining sadosi, tilmoqchi, deb faxrlanishga tamomila haqlidir.

Basharti shoirning hayot yo'lini eslatib o'tmoq zarurati tug'ilib qolar ekan, buning o'zbek ziyolilarining birinchi bo'g'ini uchun xarakterli bir yo'l bo'lganini ko'ramiz.

Shoirning tug'ilish sanasi – 1903-yil 10-may. Joyi – Toshkent shahri, Qo'rg'ontegi mahallasi. Eski usuldagi mahalla maktabi, 1916-yil. Rus-tuzem maktabi 1919-yilda komsomol. O'qituvchilar kursi – muallimlik 1923-yil. Boqimsiz bolalar uyiga murabbiy va keyinchalik mudir. Yana shu yilda shoirning birinchi she'ri matbuotda bosilib chiqadi. Bundan keyin u ijodkor sifatida o'z taqdirini matbuot bilan bog'lab, “Sharq haqiqati”, “Qizil O'zbekiston”, “Yer yuzi” gazeta va jurnallarida adabiy xodim bo'lib ishlaydi.

Bir shoir sifatida G'afur G'ulom yaratgan ilk to'plamlar “Dinamo” (1931) va “Tirik qo'shiqlar” (1932)dayoq biz jangovar kuychining paydo bo'lganini ko'ramiz. Albatta, bu o'sish jarayonida uning bevosiya adabiyot ustozlari bo'lgan. Bular bir tomondan, o'zbek klassik she'riyatining otaxoni – Alisher Navoiy, o'zbek realist va demokrat adabiyotining peshvosi – Muhammad Amin Muqimiy bo'lsa, ikkinchi tomondan, Sharqning zabardast so'z ustalari – Sa'diy, Hofiz, Fuzuliy edilar. Shoir 1930-1943-yillar mobaynida o'zbek adabiyoti tarixi fondiga kirgan qator dostonlar yaratdiki, bulardan har qaysisi o'z

davrining aktual, keskin ijtimoiy-siyosiy, hayotiy, axloqiy muammolarini hal qilishga qaratilgan edi. "Ko'kan" (1930-1933), "Egalari egallaganda" (1931) kabi dostonlar va "To'y" (1934), "Ikki vasiqa" (1935) kabi manzumalar bu intilishning samaralaridir. Dotonchilik va manzumachilik chizig'ini davom ettirib shoir keyinchalik urush yillarida o'zbek xalqining qahramonlarcha himmati soyasida qurilgan Farhod GES ga bag'ishlab "Suv va nur" (1943) manzumasini yaratdi¹.

G'afur G'ulom ijodi haqida so'z yuritganda adibning nasriy asarlari to'g'risida gapirmasdan bo'lmaydi. Uning asarlarini haqiqiy milliy nasr deya olamiz. "Shum bola" (1932-1965), "Netay" (1930), "Yodgor" (1936), "Tirilgan murda" (1934), "Mening o'g'rigina bolam" kabi qissa-yu hangomalarni hech ikkilanmasdan adabiyotimizning durdonalari deb atasa bo'ladi².

1941-1945-yillarda, Vatanimiz boshiga qonli kulfatlar tushgan chog'larda, yozuvchi yuksak vatanparvarlik hislari bilan otashin she'lar yozib, xalqimizni qahramonlikka, jasoratga, mehnatga, sadoqatga, do'stlikka, birlikka chaqirdi. Bular qatorida "Kuzatish", "Men yahudiy", "Sen yetim emassan", "Salom va tabrik", "Sog'inish", "Qish" kabilar mavjud.

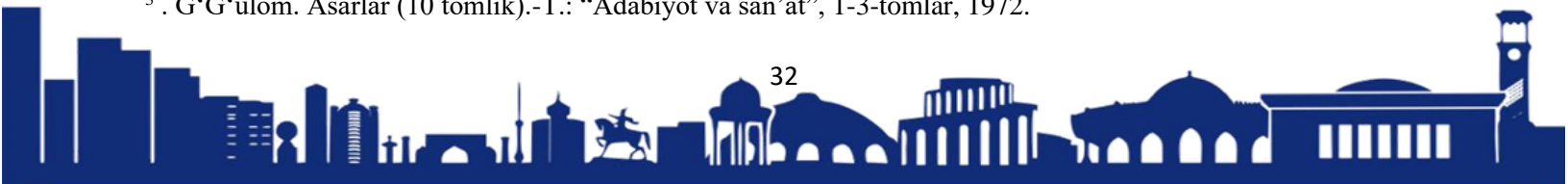
G'afur G'ulom mumtoz adabiyotimiz va xalq ijodidan o'rganish bilan chegaralanib qolmadi, u jahon xalqlari, ayniqsa, rus adabiyoti maktabi bilan ham bahramand bo'ldi. V.Sheksperning "Otello", "Qirol Lir" Lope de Veganing "Qo'zibuloq qishlog'i", F.Shimirning "Vilgelm Tell", Nizomiy, Jomiy, A.Pushkin, L.Tolstoy, A.To'qay. T.Shevchenko, Prem Chand haqida maqolalar yozdi. Nozim Hikmat, Antol Gidash, Xodi Toqtosh, A.Lohutiy, M.Tursunzodadan tortib. A.S.Pushkin, M.Yu.Lermontov, N.A.Nekrasov, V.V.Mayakovskiygacha bo'lgan ijodkorlar asarlarini o'zbekchaga tarjima qilib o'zbek kitobxonlarini jahon adabiyotining noyob durdonalari bilan tanishtirishda o'z hissasini qo'shdi³.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Fanlar akademiyasi tashkil etilganida, birinchilardan bo'lib akademiklikka saylangan ulkan iste'dod egasi, mohir yozuvchi va shoir G'afur G'ulom avlodlarga ulkan ma'naviy me'ros qoldirdi, deya olamiz. Negaki, o'z asarlari bilan kitobxonga vatanparvarlik, sadoqat, birlik, sabr kabi tuyg'ularni

¹ G'afur G'ulom . Tanlangan asarlar. Nazm va nasr. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi- 2016.

² G'afur G'ulom . Tanlangan asarlar. Nazm va nasr. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi- 2016.

³ . G'G'ulom. Asarlar (10 tomlik).-T.: "Adabiyot va san'at", 1-3-tomlar, 1972.

singdirishga harakat qilganiga asarlari bilan tashish orqali guvoh bo‘lamiz. Goho yozuvchining kichik bir hajvijasini o‘qib ham muallifning dunyo qarashi, e’tiqodini adashmay aniqlab olsa bo‘ladi. Balki, shu sababli ham yozuvchining nasrda yozilgan asarlari hali hanuz kitobxonlar qo‘lidan tushmaydi va ularni mutoola qilish barchaga birdek unutilmas hajviyalar guvohi bo‘lishi uchun imkoniyat yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. G‘afur G‘ulom “Yodgor”. Adabiyot va san’at nashryoti , 1983.
2. G‘afur G‘ulom . Tanlangan asarlar. Nazm va nasr. G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi- 2016.
3. G‘afur G‘ulom . Tanlangan asarlar. Nazm va nasr. G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi- 2016.
4. Бекимбетов, А. М. (2024). Қарақалпақ Фольклоры–Миллий, Руўхый Мийрасларымыз:(халық эпсаналары мысалында). Намкор konferensiyalar, 1(4), 386-395.
5. G‘G‘ulom. Asarlar (10 tomlik).-T.: “Adabiyot va san’at”, 1-3-tomlar, 1972.
6. Бекимбетов, А. М. (2019). Жанровая классификация каракалпакских народных легенд. Вестник науки и образования, (9-2 (63)), 37-40.
7. Mirzabaevich, B. A. (2024). Juldízlardıń Kelip Shıǵıwı Haqqındaǵı Etiologiyalıq Ársanalar. Өзбекстан Республикасы Илимлер Академиясы Қарақалпақстан бөлиминиң ХАБАРШЫСЫ, 1(3), 107-110.
8. Bekimbetov, A. (2021). Totemism in Karakalpak legends. Norwegian Journal of Development of the International Science, (72-2), 41-45.

